

LA MIRADA DEL CAÇADOR

Joan Todó

A l'inici de «Lo matí de ma infantesa», el magistral conte que obre *Mística conilla*, de Jordi Lara, el narrador es troba al camp, en companyia de Perejaume i d'un catedràtic especialista en Verdaguer, a més d'un enginyer de camins. El catedràtic comença a deixar anar pedanteries, davant la indiferència dels altres, fins que l'enginyer de camins inicia una història que és, tant com la de la seva coneixença de Verdaguer, la de la seva descoberta de la natura. És com si Lara reprengués una oposició que, temps enrere, havia esbossat repetidament Prudenci Bertrana: l'intel·lectual, l'estudiós que fa una vida de biblioteca i llum artificial, contra l'artista que xafa la terra i es mou al ras. Ho dirà al pròleg de *Proses bàrbares* (1911), en dirigir-se al seu lector ideal, aficionat «al blau del cel i al verd de les muntanyes que et feien avorrir els llibres, els mestres i les aules», i deixarà que ho repeteixi el protagonista de *Jo! Memòries d'un metge filòsof* (1925), comparant-se amb un amic pintor.

L'autor d'*Entre la terra i els núvols*, però, té una concepció gairebé sacerdotal d'aquest tracte amb la natura, cosa que el du a rebutjar, a la conferència «De les bel·leses de la natura i el meu goig», la mirada urbana en totes les seves variants (tant l'explícit civilisme noucentista com la perspectiva modernista, ben urbana sota el camuflatge de tremendisme rústic); és com si cerqués una certa puresa del ruralisme. Si a «La figuera dels somnis» especula sobre la intimitat de la natura, sobre com seria aquesta d'amagat dels homes, a «Els bells camins que no menen enlloc» reivindica l'anar a peu: la terra, segons ell, «exigeix a l'home pell morta, suor i algun esquitx de sang». La divisió entre camp i ciutat hi és tallant, dràstica, fins i tot maniquea. I tan persistent que és gairebé el seu tema dominant durant gairebé quaranta anys de carrera literària.

Per això la iniciativa de la «Biblioteca Prudenci Bertrana», duta a terme per les Edicions de la Ela Geminada, i que un dia d'aquests arribarà al seu terme amb l'edició de *L'impenitent*, resulta tant d'agrair. Entre altres coses, per la cura amb què s'ha tractat l'idioma original de l'escriptor, des dels seus inicis, anteriors a la reforma fabriana, fins a la seva maduresa, en què va ser dels pocs autors diguem-ne modernistes que van acceptar la nova ortografia sense gaires reserves; tot plegat sense renunciar a un cabal lèxic esplendorós, ple de troballes a cada paràgraf. Una mica com ha passat amb edicions recents de Juli Vallmitjana, Eduard Girbal Jaume o Josep Pous i Pagès, obrir qualsevol d'aquests llibres de Bertrana és l'oportunitat de redescobrir un català que ja no es gasta, ple de girs i

paraules que havíem oblidat. Amb l'afegit que, de tots ells, Bertrana és potser el millor escriptor, el més difícil de menystenir.

De tot plegat, potser el volum més impressionant sigui *Tots els contes*, que recull llibres publicats i relats dispersos. Allà trobem, a grans trets, dues menes de text: la descripció meravellada del camp, sovint amb el pretext d'una cacera, i la sàtira social. Aquesta segona forma és, en realitat, una curiosa evolució de les seves primeres novel·les: si *Violeta*, *Josafat*, *Nàufrags* o *Tieta Claudina*, el cicle escrit (i no sempre publicat) durant la primera dècada del segle XX, mostra, segons Víctor Pérez, «situacions embafadores i excessives, proposades com a equacions morals», properes al melodrama o, fins i tot, al relat gòtic, quinze anys després *El desig de pecar* (1924) arrenca pràcticament del mateix tema, el desig insatisfet, per resoldre'l com un drama ridícul.

En l'altra forma, la de les sortides al camp, va imposant-se cada cop més una perspectiva autobiogràfica que serà, també, la de la trilogia final. Ja *Proses bàrbares* du aquest nom perquè la perspectiva del narrador és la d'un cronista, un escriptor que, segons la seva filla Aurora, no tenia gaire inventiva. La qualitat narrativa és escassa; a canvi, Bertrana entrega descripcions portentoses, plenes de detalls, en una prosa admirable, d'una riquesa lèxica enlluernadora. Una qualitat de la mirada que, cap al final de *L'hereu*, troba una explicació ben curiosa: el moment abans de disparar un tret és, per al caçador, de tal concentració, de tal atenció en tot el que l'envolta, que tot resta fixat en la seva percepció: «Us descriuen el paisatge, escenari de la victòria, amb la mateixa gustosa minuciositat que esmercen a fer-vos veure la víctima que s'esquitlla i el tret que l'esmicola.» ■

NARRATIVA

Prudenci BERTRANA

Tots els contes

Edició d'Agnès Prats

Introducció de Xavier Pla

Girona: Edicions de la Ela Geminada, 2016,

992 pp. 36 €